

CARTOON festival

7/11 MAY/99

نیکیستد سومر

در پاره طبیعت هنر کاریکاتور

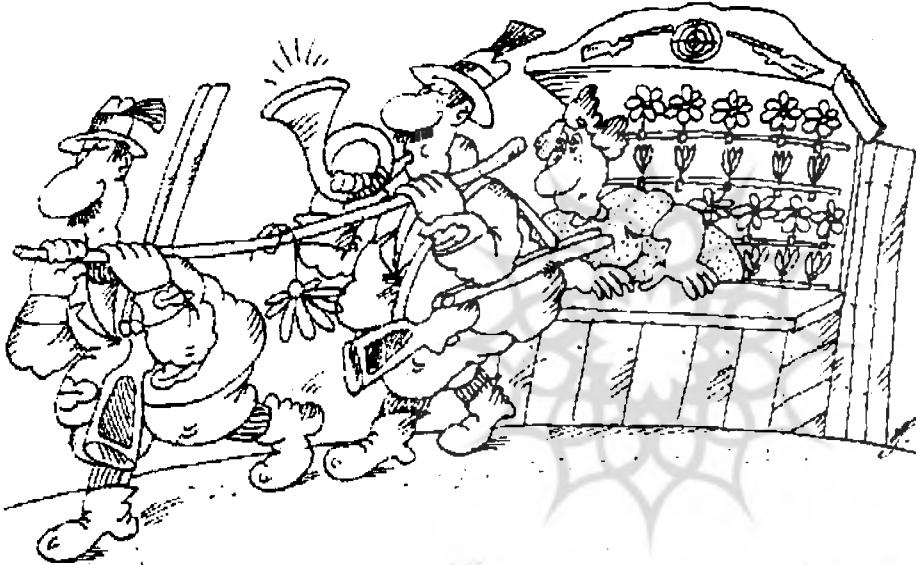
امکانات گسترده روش‌های شکل‌گیری تصویرها به کمک خطوط، شکل‌های گوناگون بیانی را پدید آورده است. که دارای هدف‌های متفاوتی هستند و به طور طبیعی مخاطبان و علاقه‌مندان متفاوتی نیز دارند. این شکل‌های بیان که به گونه‌ای موازی با فن‌آوری‌های ارتباطی رشد و توسعه داشته‌اند، باعث درهم آمیختگی ساختارهایی شده‌اند که یا به وسیله خطوط تصویری ثابت و یا خطوط تصویری متحرک (با گفتگو یا بدون گفتگو) ساخته شده‌اند. این شکل‌های بیان که به «کمیک استریپ»، «کاریکاتور» یا «کاریکاتور متحرک» معروف شده‌اند، همگی دارای پایه و اصل و چهارچوب کاریکاتور هستند.

در این مقاله، هدف من تاکید بر وجود حیات زندگی و تعیین ارزش‌ها و حدود معرفت و آگاهی در پایه‌های اصلی کاریکاتور خالص و ناب است، برای مثال، نشان دادن اینکه چگونه کاریکاتور حیات می‌یابد و برپایه چه نوع بینش و آگاهی استوار است.

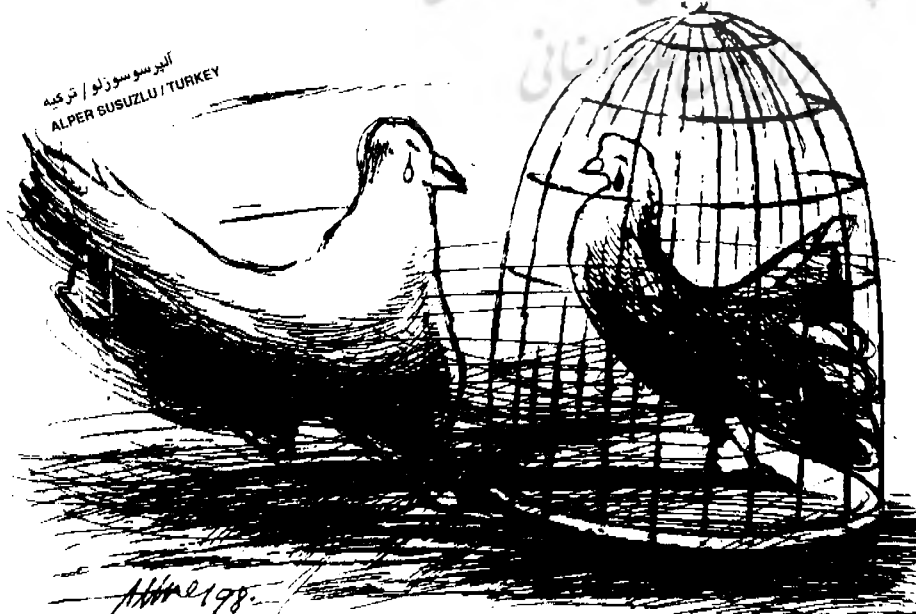
کاریکاتور هنری «متکی» است، یا بهتر است گفته شود هنری که متکی به دو هنر دیگر یعنی نقاشی و ادبیات است. این گزاره نباید سبب گمراهی خواننده شود. چیزی که منظور من است و تنها شامل کاریکاتور دارای گفتگو نمی‌شود در اصل، کاریکاتور خود نوعی نوشتن است، نوشتاری که از نشانه‌های تصویری شکل گرفته است. بنابراین، کاریکاتور هم از هنر نقاشی و هم از هنر ادبیات بهره می‌گیرد و به کمک ابزاری که وام می‌گیرد به عرصه حیات می‌آید و خود زبان جدیدی را می‌سازد. این ترکیب را کاریکاتور به وسیله استعاره می‌سازد که شیوه‌ای مشترک برای ساختن زبان در هر شکل هنری است. این کار با جایگزینی «معنی» (تجربه) با «خطوط تصویری معنی‌کننده» انجام می‌شود، پس خلق‌کننده علائم و نشانه‌های هنری است.

چرا کاریکاتور يك شكل هنری است؟

فعالیت هنری شامل شکل‌دهی به تجربیات انسانی است تا جایی که آنها را به کمک دریافت‌های حسی قابل فهم و درک کند و برای انتقال به دیگران و ارتباط با آنها آماده سازد و آن تجربه اولیه را همیشه و دوباره برای مصرف‌کنندگان آن احیا کند. برای رسیدن به چنین هدفی، هنرمند همواره در جستجوی

لوتهار اشنایدر / آلمان
LOTHAR SCHNEIDER / GERMANY

آلپرسوزلو / ترکیه
ALPER GUSUZLU / TURKEY

شکل‌های تازه است.

فعالیت هنری بنابر مصالح و لوازم به کار رفته در آن و همچنین بر طبق پایان و هدف آن، انواع مختلفی است. موسیقی از «صدا» به عنوان مصالح بهره می‌گیرد، نقاشی و تصویرسازی از «نور» و ادبیات از صور خیال، که همه آنها برپایه ادراکات حسی قرار دارند. برای انتقال این تصویرها، ادبیات ارتباطی، شکلی از علائم شنیداری - گفتاری را تشکیل می‌دهد، برای مثال، یک زبان گفتاری / نوشتاری برپایه قراردادهای مشترک اجتماعی پایه‌گذاری می‌شود.

هنر کاریکاتور نیز همان مسیری را طی می‌کند که ادبیات می‌گذراند که عبارت است از به وجود آوردن نوعی شکل تصویر - نوشته برای تجربه‌ای که می‌خواهد آن را مبادله کند. از این‌رو، اگر کاریکاتور بخواهد به صورت یک فعالیت هنری دربیاید، باید داری ابزار و لوازمی باشد و همچنین همانند سایر هنرها، دارای هدف.

هنر کاریکاتور و تصویرگری برای بقا و زندگی به یک ابزار مشترک متکی‌اند: «نوری» که از یک سطح صاف به دست می‌آید، نور دارای تنوع و گوناگونی بیکران و نامحدودی است. به این صورت قادر است شکل‌های بصری نامحدودی را پدید آورد. اما در میان تمام امکاناتی که نور ارائه می‌کند، هنر کاریکاتور از «خط»‌ها بیشتر از هر چیز دیگری برای ساختن تصویرها بهره می‌گیرد.

خط یا تصویری که به کمک «خط» ساخته می‌شود، هنر کاریکاتور را قادر می‌سازد که به

«پایان» یا «هدف» خود برسد. به این ترتیب، روشن است که آن چیزی که کاریکاتور را تبدیل به یک هنر کرده، استفاده از ابزار و وسایل گوناگون نیست، بلکه تفاوت هدف و دیدگاه آن است.

هدف کاریکاتور

بر خلاف نقاشی، هدف کاریکاتور تنها دادن یک شکل بصری به تجربه نیست. در هنر نقاشی، این هدف نیازمند مطالعه تمام ظرفیت‌ها و امکانات نور (به اضافه رنگ‌ها، به عنوان ابزار) و کاربرد صحیح آن است.

در حقیقت، هدف هنر کاریکاتور پیش بردن تجربه برای انتقاد است. ابتدا تصویری را که تشکیل دهنده و سازنده تجربه است تحلیل می‌کند، بنابراین سازنده تجربه نقد سیاسی - اجتماعی و اجتماعی - روان‌شناختی است و سپس این تصویرها را دوباره به یکدیگر می‌پیوندند تا تجربه را درون یک ساخت واحد و یکپارچه، قابل فهم سازد. پس، در این صورت، کاریکاتور کاملاً به صورت یک فعالیت هنری در می‌آید، چون می‌تواند تجربه را درون یک کلیت پایه‌ای و اصلی قابل فهم سازد.

زبان کاریکاتور

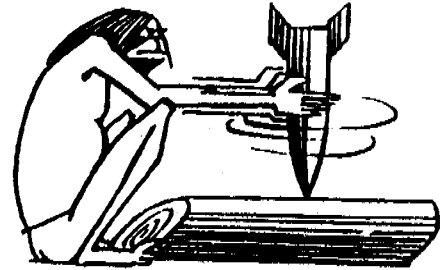
از آنجا که هدف کاریکاتور است تحلیل تصور ساخته شده تجربه برای مقصودهای انتقادی است، تمام شکل‌های بصری که در تمام فرهنگ‌ها یافت می‌شود - چه گذشته، چه حال - می‌تواند مکانی را درون زبان کاریکاتور به عنوان علائم و نشانه‌های تصویری - نوشتاری‌ای که برای این هنر مشخص

است، پیدا کند. به همین دلیل، در کاریکاتور فرایند استعاره باید به عقب برگردد. برای مثال، کاریکاتور باید شکلی را که جانشین تجربه است از خود تجربه جدا کند و آن را در برابر دید چشمان منتقد بگذارد. کاریکاتور چنین بیانی است. بنابراین، کاریکاتور یکباره، مقاصد پنهان و نهفته را آشکار می‌کند و همچنین فکری را که سعی در پنهان آن دارد، افشا یا کشف می‌کند. این مسئله در مورد طنز

در کاریکاتور هم به همین گونه است، هنگامی که ذهن درگیر مسئله‌ای شود، طنز موجب می‌شود که ذهن به سخن در آید و دست‌های پنهان یا همان مقاصد پنهان را آشکار سازد.

در فرایند استعاره‌ای که برای ساخت زبان مورد استفاده کاریکاتور قرار می‌گیرد، شکل‌های ساخته و پرداخته شده‌ای که از محیط طبیعی و یا فرهنگی وام گرفته شده‌اند، می‌توانند مورد استفاده قرار بگیرند. با نفوذ دادن یک کارکرد سمبولیک بر روی این شکل‌ها (یا جایگزینی یکی به جای دیگری)، آنها

به علامت زبان‌شناسی تبدیل می‌شوند. به عبارت دیگر، علامت جدید می‌تواند به شکل استعاره‌ای به وسیله نشانه‌های قراردادی نیز تولید شوند. برای مثال، یکی از متداول‌ترین استعاره‌هایی که از زمان‌های پیش در ادبیات مورد استفاده قرار می‌گیرد، جایگزینی انسان به جای حیوانات و یا حیوانات به جای انسان است.

مبالغه یا تحریف یک شکل، چنانکه در کاریکاتور دیده می‌شود، در حقیقت چیزی جز ساختن استعاره در جهت تشکیل یک موضوع و محتوای قراردادی جدید به منظور شکل‌دادن به یک اعتراض در اندازه‌های غیر طبیعی و غیر معمولی به جای موردهای معمولی و طبیعی نیست. چنین استعاره‌هایی در نقاشی، مجسمه‌سازی و ادبیات از زمان‌های قدیم مورد استفاده قرار گرفته‌اند و خیلی پیشتر از آنکه کاریکاتور تولد یابد، به عنوان یک هنر مستقل وجود داشته‌اند.

ویژگی بنیادی و اصلی تجربه‌ای که کاریکاتور با آن سروکار دارد

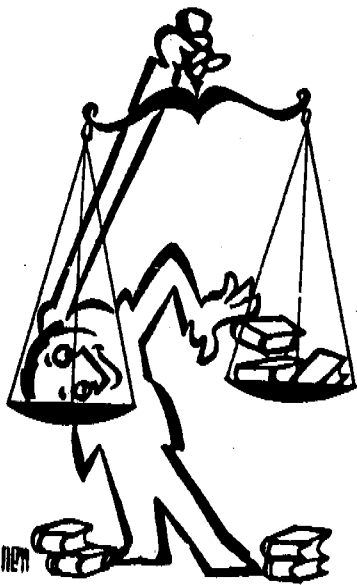
نشانه‌ها و علامت تصویری در کاریکاتور به تصویرهای بصری موجود در ذهن که ریشه

در زندگی عادی دارند، برمی‌گردد. برای انسان زندگی کردن توانایی دائمی حرکت در میان دنیای ادراکات حسی و دنیای تصورات است. ما به طور دائم در حال تغییر و تبدیل عناصر این دو جهان به یکدیگر به وسیله ارائه یکی به کمک دیگری هستیم. این حرکت پایه و منشا تجربیات ماست که بطور کلی ما می‌توانیم آنها را «احساسات» و «واکنش»‌ها

بنامیم. تجربه مجموعه‌ای از فرآیندهای قابل انتقال و دائمی زندگی است که در عرصه‌های مختلف عمر انسان مسائلی چون درد، غم، ترس، لذت و همچنین شادی و غم را به وجود می‌آورد. اگر ما تجربه را موضوع استدلال‌های خود کنیم، یعنی اینکه اگر ما آنها را به ادراکات ذهنی انتقال دهیم و روی آنها استقامت کنیم، در نتیجه ما در حال فلسفه‌بافی و فلسفه‌سازی هستیم. به عبارت دیگر، اگر ما آنها را به عنوان موضوع عمل زندگی نگه داریم و این کار را به کمک ادراکات حسی انجام دهیم، یامی‌شود گفت (اگر ما آنها را به شکل‌های هنری انتقال دهیم، پس ما در حال انجام فعالیت هنری خواهیم بود).

کاریکاتور آن نوع تجربه‌ای را که ادبیات در طنز با آن سروکار دارد، به شکل‌های بصری منتقل می‌کند. در طنز، خطا هدف حمله است. ذهنیت خطا از تضاد میان ارزش‌های اخلاقی در زندگی اجتماعی منشاء می‌گیرد. در فلسفه، علم، سعی می‌شود بی‌منطقی و بی‌عقلی شناخته و نابود شود. به همین ترتیب، در طنز هم سعی در یافتن خطا و اصلاح آن مورد نظر است. در طنز، ذهنیت خطا که هدف حمله است، با تخلفات و تجاوزات ارزش‌های فرهنگی - محلی و ارزش‌های اخلاقی جهانی پیوند وابستگی دارد.

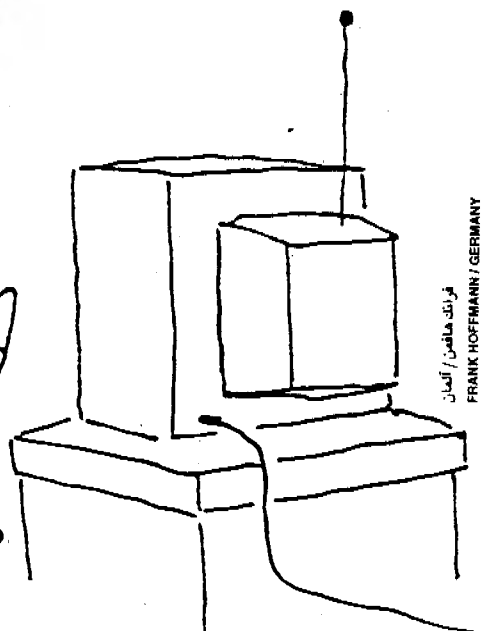
همچنان که به صورت یک حمله مستقیم نمایان می‌شود، ابزار انتقاد بیشتر از حمله‌های مستقیم چون استهزا، فکاهه و قصه‌های خنده‌دار به کمک عوامل خنده‌دار (طنز) به اضافه هزل و استهزا ساخته و پرداخته می‌شود. در هزل و استهزا، انتقاد از درون خشم بیرون می‌آید و دوباره به سوی آن رومی‌کند، در حالی که در نوشته‌های طنز، انتقاد از درون خشم

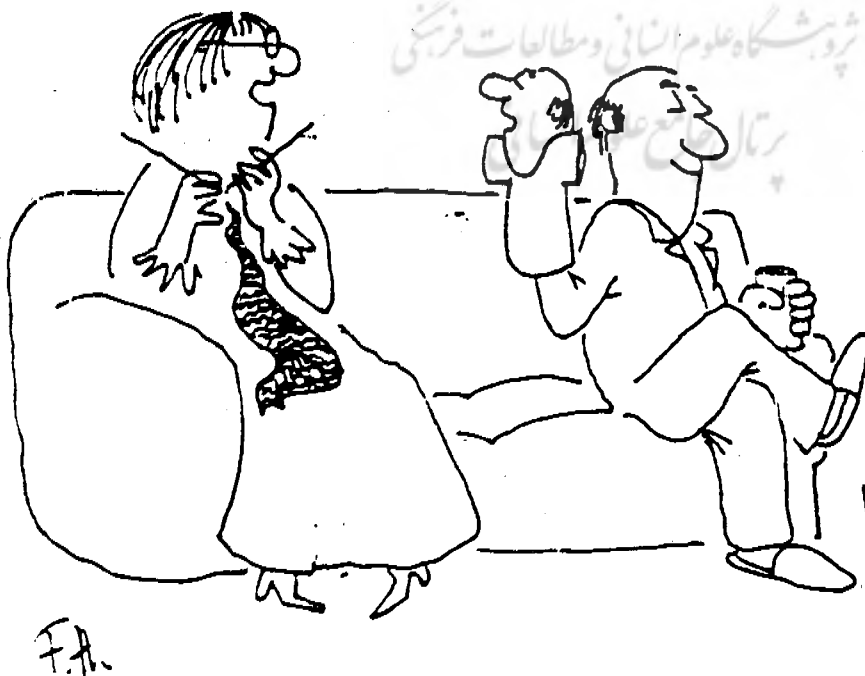
نژییه دانیال / ترکیه
NAZIH DANYAL / TURKEY

بیرون می‌آید اما به خنده می‌رسد. در چنین نوشته‌هایی خطا به وسیله طنز و خنده اصلاح می‌شود. در ادبیاتی که از کمدی‌های قدیمی یونانی شروع می‌شود، انواع طنز بدون تغییر به عنوان ابزاری برای تاثیرهای کمدی و خنده‌آور به وجود آمده‌اند. این انواع از مبالغه و بدشکل‌کردن تصویرهای ذهنی که با خطا (تجزیه) پیوند دارند و مورد سؤال هستند، گرفته شده‌اند. هنر کاریکاتور هم عیناً همین کار را می‌کند، با این تفاوت که کاریکاتور برای هر موضوع یک زبان تصویری تازه به عنوان اصل و پایه می‌سازد.

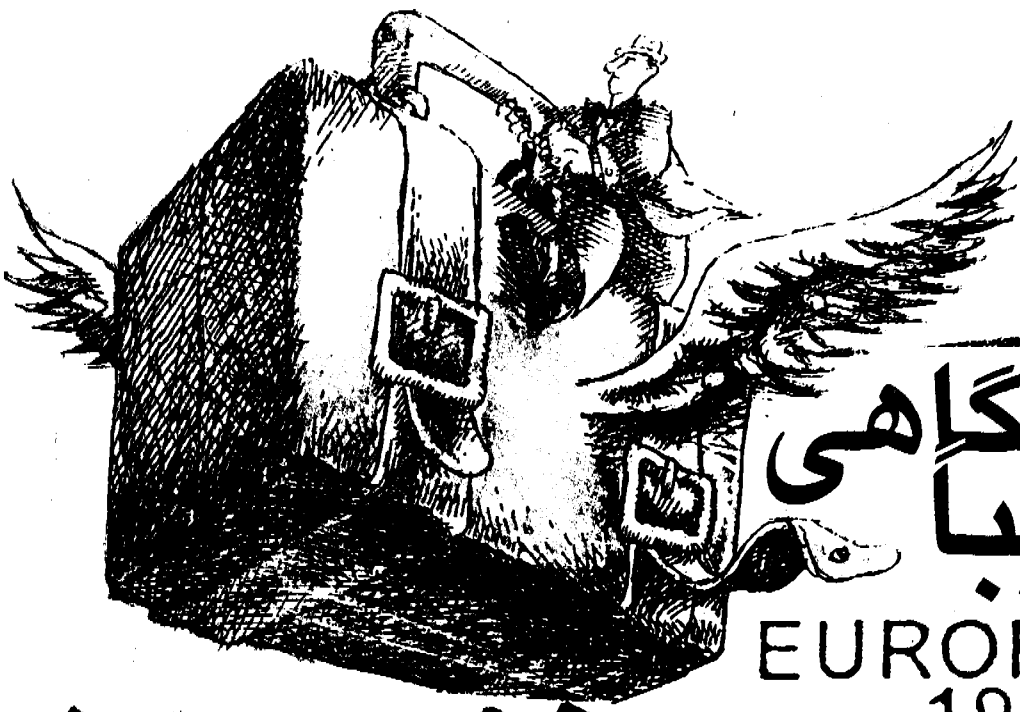
کاریکاتور، به عنوان یک هنر بصری مدت‌ها طول کشید تا شکل بگیرد. به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران، یکی از دلایل اصلی این مسئله این بوده که تا مدت‌های زیادی نیاز به کاریکاتور به وسیله ادبیات بر طرف می‌شده است.

فرانک هوفمان / آلمان
FRANK HOFFMANN / GERMANY

F.A.

نمایشگاه باتقریباً EUROHUMOR 1999-2000

یکصد میلیون تومان جایزه!

هشتمین جشنواره بین‌المللی دو سالانه طنز اروپا

نمایشگاه طنز اروپا هشتمین دوسالانه خود را با شرایط زیر برگزار می‌کند. شرایط شرکت: شرکت در نمایشگاه با دعوت نمایشگاه امکان‌پذیر است و تمام کاریکاتوربست‌هایی که در دوره‌های قبلی برنده شده‌اند، و یا آثارشان در فهرست کاندیداهای برندی بوده است، می‌توانند در این نمایشگاه و رقابت‌های آن شرکت کنند. کسانی که این اطلاعات را دریافت می‌کنند نیز می‌توانند با پر کردن برگه مخصوص در این رقابت‌ها شرکت یابند. آثاری که در بخش مسابقه تحت عنوان آثار «غیرمسابقه‌ای» تقسیم‌بندی می‌شوند، در دوره‌های بعدی رقابت‌ها شرکت داده خواهند شد.

هنرمندانی که از کانال‌های دیگر مانند (اینترنت و یا بولتن‌های خبری ویژه) به این اطلاعیه دسترسی می‌یابند، باید تاریخچه مختصر و کاملی از فعالیت‌ها و زندگی خود را برای اطلاع داوران و جهت دعوت ویژه از آنها ارسال کنند.

موضوع‌های مختلف این رقابت:

- فرشتگان، خیلی ساده، فرشتگان.
- مسافرت، مسافرت، مسافرت، قطارها، از اولین قطارهای بخاری تا قطارهای فوق مدرن با سرعت زیاد، از واگن‌های ابتدایی حمل و فروش کالا تا واگن‌های مستقل و جدید، قطار وارد ایستگاه هزاره سوم می‌شود...
- گاوها، بزها، گاوهای نرو و گوساله‌های دوست‌داشتنی.
- بینوکیو، عروسک یا عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی؟

- بینوکیو بهترین است.
- زنبورها و عسل، این عسل شیرین و گروهی از زنبوران همراه ملکه.
- یک زن، آسمانی یا دو نیمه، آن نیمه دیگر
- مرگ، خواهران مرگ از راه می‌رسند.
- خنده، خنده، خنده بر هر چیز....

ویژگی‌های فنی

هر هنرمند می‌تواند حداکثر با ۳ اثر در هر موضوع، با تکنیک آزاد، بر روی کاغذی با اندازه ۲۱x۲۹ سانتی‌متر در این رقابت‌ها شرکت کند (کاغذ استاندارد A4).

قاب و یا چهارچوب به کار اضافه نشود. نام یا امضای مخصوص هنرمند باید در زیر اثر باشد و مشخصاتی چون نام کامل، نشانی، شماره تماس و غیره در پشت آن قید شود.

زمان ارسال آثار

همه آثار باید حداکثر تا ۳۱ ژانویه ۲۰۰۰ ارسال شوند. مهر و نشان پست نشانه تاریخ زمان ارسال خواهد بود.

نشانی
EUROHUMOR
BIENNALE INTERNAZIONALE DEI
SORRISO

VIO Carlo Emanuele, 15
12100- CUNEO, ITALY

همه آثار پس از رسیدن به نمایشگاه در تاریخ معین توسط داوران بررسی شده و نتایج و نام برندگان به آنها اعلام خواهد شد.
جوایز:

برای هر یک از موضوع‌ها، جایزه‌ای به ارزش ۱۵۰۰۰ دلار، معادل ۳۰-۲۲ میلیون لیر، در نظر گرفته شده است. همچنین جوایز غیر نقدی‌ای شامل قرار گرفتن در فهرست کاندیداهای دوره بعد و شرکت در نمایشگاه‌های خصوصی نیز اهدا می‌شود. این به عهده داوران است که باتوجه به ارزش و طبیعت جایزه‌ها، آنها را به هنرمندان اهدا کنند.

در میان برندگان جایزه ویژه‌ای بر طبق ارزش‌گذاری افراد هیئت‌داوران در مورد تفسیر و تغییر موضوع‌های مطرح شده اهدا خواهد شد. از همه آثار برای انتشار و ارائه در انتشارات و نمایشگاه‌های وابسته به دوسالانه کاریکاتور اروپا استفاده می‌شود. تمام شرکت‌کنندگان در صورت تمایل باید موافقت خود را برای این‌گونه برنامه‌ها اعلام کنند. تمام آثار در یک نمایشگاه دائمی شرکت داده می‌شوند و این مسئله نیز باید توسط شرکت‌کنندگان درخواست شود (برای شرکت در نمایشگاه دائمی).

قابل ذکر است که «طنز اروپا» بایگانی‌ای با ۱۰۰۰۰ اثر از ۱۶۰۰ هنرمند از ۳۲ کشور دنیا دارد. کسانی که مایل‌اند آثارشان پس فرستاده شود، باید پاکتی را همراه با هزینه پستی پرداخت شده از سوی خودشان به مبلغ ۵۰ دلار، همراه با نشانی کامل، علاوه بر برگه شرکت در نمایشگاه، ارسال کنند. آثار در خواستی ۱۲ ماه پس از نمایشگاه اصلی برگردانده می‌شوند.

برای اطلاعات بیشتر با دفتر طنز اروپا به نشانی زیر تماس بگیرید.

VIA Carlo Emanuele 15, 12100 Cuneo
Tel: 39-171-69-25-65
Fax: 39-171-43-59-59
E-mail: eurohum@ireser.it